

»Jag är en **politisk**
bomb«

Psykologen **Haydar Adelson** är killen från Mellan-östern med muslimsk bakgrund som precis kommit ut ur gay-garderoben. Nu är han talesperson för Stockholm Pride med siktet på att med psykologin utmana fördomar, både inom och utanför HBTQ-världen.

Text Kajsa Heinemann Bild Pieter ten Hoopen

När psykologen Haydar Adelson den där svinkalla januaridagen i början av 2017 kandiderar som ledamot till Stockholm Prides styrelse, vet han inte att vad han har framför sig. Två månader senare, 26 februari, väljs han in i styrelsen. Men inte som ledamot, utan som ordförande. Och inte bara för Stockholm Pride, utan även för att leda arbetet med Europride 2018, då Sverige är värdland för den europeiska pridefestivalen.

Det må vara ett stort steg för HBTQ-rörelsen att få en homosexuell man med muslimska rötter från Mellanöstern till ordförande. Att vice ordförande är lesbisk judinna gör inte steget mindre.

Men för 35-åriga Haydar Adelson, som först sommaren 2016 kom ut som gay för sina nära och kära, är det ett gigantiskt kliv.

– Jag vet! Det känns lite som att hoppa från 10:an och inte veta hur man landar. Men det är så spännande och jag är så hedrad! Och jag är så redo för den här rollen. Även om Pride inte driver egna politiska frågor är det svårt att undvika när hela min existens är en politisk bomb. Jag hoppas att det skapar vågor även utanför Sveriges gränser. Jag har redan blivit intervjuad av en nederländsk HBTQ-tidning.

Rösten kvittrar, kluckande skratt. Superlativ staplas på varandra. Det är en euforisk Haydar, dagen efter utnämmandet. Men här finns också ett allvar. Som invandrare med muslimsk bakgrund och homosexuell är han ett villebråd, inte bara för främlingsfientliga och homofoba grupper utan även bland vissa extremt religiösa grupper.

Haydars familj, som 1989 kom till Sverige som flyktingar från Irak via Iran, avrådde honom från att ta uppdraget. Flertalet vänner likaså.

Men han vägrade låta rädslan bli ett hinder. Han har kontinuerlig dialog med polisen, som ger tips och råd. Ju närmare Pride, desto bättre skydd.

– Jag kände nästan att det var ett kall.

Det blåser obehagliga vindar i världen och jag vill verkligen försöka ändra folks negativa syn på muslimer och invandrare. Vi måste börja rensa i alla led, även i HBTQ-trädgården. Att tro att en viss sexuell orientering gör en immun mot fördomar, är naivt. Kolla bara på Nederländerna, säger Haydar och syftar på Geert Wilders, extremhögerpopulistisk politiker och uttalad islamkritiker, som lockade många röster från HBTQ-världen i senaste valet.

Som psykolog vill Haydar använda sina kunskaper om grupp-psykologiska teorier och den forskning som finns om hjärnan för att förklara hur fördomar skapas, både utanför och inom en diskriminerad grupp.

– Det är lätt att tro att regnbågsvärlden är mer fördomsfri än andra. Att det inte finns främlingsfientlighet, att vi är »one big family«. Under mitt mandat som ordförande vill jag diskutera regnbågens baksida.

Att föra ut psykologisk kunskap är bland det viktigaste som finns, menar han. För att hjälpa till med det gör hans företag

NAMN: Haydar Adelson

JOBBAR: Som psykolog, med företaget Visual Mind, konsult som arbetar med chefsrekrytering, media och kommunikation, och nyvald ordförande för Stockholm Pride.

TALAR: Svenska, engelska, persiska, franska och arabiska.

Haydar Adelson på möte med sin största uppdragsgivare, konsultföretaget CEB.

Visual Mind kortfilmer med titlar så som »Psykologin bakom rasism«, som han hoppas ska nå ut till en större publik.

– Jag vill att folk ska förstå hur hjärnan attribuerar beroende på hudfärg eller religion. Bara för att man känner eller tänker en sak betyder det inte att det är sant. Du är inte dina tankar, känslor, ditt beteende. Vi är mer än så. Vi måste ifrågasätta oss själva, vi har en korkad hjärna – och det finns en anledning.

Enligt kognitionspsykologiska teorier kategoriserar och förenklar hjärnan information för att spara energi, förklarar Haydar. Annars skulle den kollapsa.

– Det är så den fungerar! Det som gör mig bekymrad är att vissa i dag har ett så oreflekterat förhållningssätt.

Vårsolen har vågat sig fram. Haydar lapar värme och bjuder på finkaffe i sin studio och tillika arbetslokal. Här går allt i vitt, väggarna, soffan. Vålstädat och organiserat på gränsen till pedantiskt. Han vill ha det så, måste ha det så.

– Eftersom mitt inre liv är så färgstarkt, som »Disney on crack«, måste jag ha ett så strukturerat liv och så lite färgintryck som möjligt. Annars blir jag nervös.

Arbetet med Pride, som ju är ideellt, tar mycket tid. Mer lär det bli. Men till vardags arbetar Haydar, på konsultuppdrag, med chefsrekrytering för internationella företag. Största arbetsgivaren är CEB, för vilka han har gjort cirka 500 personlighetstester, majoriteten med människor från Asien, Europa, Afrika. Det mesta går på rutin, men han trivs med jobbet, folket och friheten.

– En fråga som jag alltid ställer handlar om mångfald. Om de svarar att de inte tror på diskriminering, inte ser kön, hud, sexualitet – bara kompetens – gissa hur hög poäng de får då? frågar han retoriskt.

– Problemet är inte fördomar, utan avsaknaden av självinsikt. Alla har förutfattade meningar, men om du inte är medveten utan bara agerar på dem, det är då det blir diskriminering. Jag har hellre att göra med en extremt fördomsfull person

»För bara några månader sedan var jag i garderoben. Nu är jag ute, inne i en värld och i en identitet som jag håller på att lära mig om. Det är tufft.«

Arbetsstudion. Härifrån arbetar Haydar Adelson dels som konsult åt rekryteringsföretag, dels med att producera kortfilmer om hjärnans psykologi.

som står för det, än någon som säger sig inte ha fördomar. Då har vi ju något att jobba med!

Du kom ut sent. Varför dröjde du så?

– Jag blommade sent, säger han och skrattar högt. Nej, men man måste ha nått en viss psykisk inre trygghet. Du måste vara trygg i att veta att du kommer att överleva om hela din familj och ditt sociala skyddsnät övergav dig. Först då är du redo att komma ut. För det finns inga garantier. Förra sommaren kände jag att jag var redo att leva mitt liv fullt ut. Det var skrämmande, men det gick bra.

Vägen till psykolog, egenföretagare och dubbla ordförandeskapsposter, var allt annat än spikrak. Haydar, som drömde om att bli filmregissör övertalades av sin pappa att gå naturvetenskapliga programmet med målet att bli läkare. Första året gick bra, andra sådär. Tredje året totalhavererade det.

Varför mådde du så dåligt, tror du?

– Jag tror att det var en ackumulering av allt från krigstiden, flyktingtiden, att komma in i Sverige, inte känna sig

hemma här och inte hemma där, och så privata problem. Maskineriet slutade fungera.

När Haydar skulle läsa in betygen på komvux, misslyckades han igen. Han fick panik, gick till studievägledaren och sa att han ville bli psykolog. Varpå hon sa: »Man måste faktiskt ha realistiska drömmar.«

Orden som kunde ha krossat alla hans drömmar för gott, blev i stället en vändpunkt.

– Hur kan man säga så!? Du är redan i en utsatt roll. Inga betyg, inget jobb, inga pengar. Verkligheten suger. Så kommer man till någon som strör salt i såren. Det finns så många barn som får höra att de inte är tillräckligt bra och »it breaks my heart«. Jag förstår att många ger upp, absolut! Men för mig blev nejdet som att trycka på en knapp. Jag tänkte: »Du har fel, du har så fel«.

Haydar blir upprörd bara av att tänka på det. Han har funderat mycket över varför han reagerade så, men inte hittat något bra svar. Han minns när han gick

TRE VIKTIGASTE FÖREBILDerna

- Min mor och alla arabiska mödrar där ute som är kvinnor av stål!
- Den amerikanska poeten och människorättsaktivisten Maya Angelou, vars texter jag alltid återkommer till.
- Psykologen Birgit Hansson, som var min mentor när jag var ordförande i Studeranderådet, för hennes kloka råd och vassa humor som alltid gör mig glad.

Britta Davidsohn är judinna och vice ordförande i Stockholm Pride, här tillsammans med Haydar Adelson.

»Jag kände nästan att det var ett kall. Det blåser obehagliga vindar och jag vill verkligen försöka ändra folks negativa syn på muslimer och invandrare.«

– Absolut! Absolut! Absolut, Gud ja!!

Här hade intervjun kunnat sluta. Men i början av april hörs vi igen. Det är en av de där sårbara dagarna. Haydar är inte lika stadig på orden.

– För bara några månader sedan var jag fortfarande i garderoben. Nu är jag ute, inne i en värld, en organisation och i en identitet som jag fortfarande håller på att lära mig om. Det är tufft. Jag visste att det skulle vara det. Min dröm är att ingen ska behöva komma ut egentligen. Men livet kommer inte med en manual, och det är väl det som är charmen.

Haydar ler. Kastar ett öga på klockan. Snart möte med Prides kommunikationschef, sedan till CEB:s huvudkontor för en återgivning med en klient. Men först lunch med Birgit Hansson, tidigare ordförande för Psykologförbundet, som är en av hans närmaste vänner.

– Jag pratar med Birgit nästan varje dag, förutom hennes stöd och kunskap så har vi alltid väldigt kul när vi ses!

Arbetet med Pride kommer att ta allt mer av hans vakna tid med massor av oavlönade timmar, sena kvällar, helger. Det är det värt, menar Haydar och önskar att han ska känna likadant när Pride är över.

– Jag gör detta gladeligen. Men om jag inte har lyckats åstadkomma att förändra den negativa bilden av muslimer och invandrare och villkoren för mina HBTQ-vänner, skulle jag känna mig otroligt besviken. Även om festivalen blev fantastisk och vi slagit försäljningsrekord skulle det då kännas som om allt arbete jag lagt ner varit förgäves. ●

på psykologprogrammet och en representant från Psykologförbundet var på besök. Haydar ställde frågan om de rekommenderade att man som nyutbildad psykolog skulle starta eget företag.

– Han sa: »Absolut inte.« Jag tänkte: »Jag ska motbevisa!« Många blir livrädda när någon säger nej, men jag får energi. Det är samma när jag tränar, jag måste stå längst fram, så att alla ser om jag gör fel, jag blir skärpt och presterar bättre. Samma är det med min sexualitet: Varför komma ut i lugn och ro när man kan göra det på en internationell scen, säger han och gapskrattar.

Vad säger pappa nu? Är han stolt över dig?

– Ja. Jag tror det. När han kom hit till min studio första gången var det som att polletten ramlade ner. Som att han tänkte: »Nu behöver jag inte tjata mer om att han ska bli läkare.«

Du vill nå ut till dem som bor i förorterna. Hur ska det gå till?

– Psykologi känns mycket som en klassfråga. Du ska ha råd att reflektera

över ditt psykologiska tillstånd. Nu pratar vi om riktiga pengar. Att ha intellektuella diskussioner, som vi har nu, är en form av vardagslyx. Ibland känner jag att vi i psykologvärlden och andra akademiker håller på med intellektuell onani. Här sitter vi och analyserar medan världen brinner. Frågan är om jag hade haft de här individuella tankarna om jag hade bott kvar i Iran/Irak. Jag är inte så säker.

Märker du av främlingsfientlighet?

– Ja. Det gör jag. Fast ända sedan jag var liten så är rasistkortet det sista jag tar upp. Jag vill inte kännas vid att det land jag bor i och som jag har vuxit upp i behandlar mig så. Jag går hellre igenom alla olika förklaringsmodeller: »han var trött«, »hon visste inte«. Mina vänner säger: »Är du dum i huvudet, såg du inte hur hon/han behandlade dig? Det var ren diskriminering?!«.

– Jag vet att jag är på gränsen till naiv. Kanske är det en form av självförsvar, men man måste hitta på lite ursäkter för att klara sig.

Utan att förneka dig själv?